

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MAUPASSANT, GUY DE

Giuvaierul : nuvele și povestiri / Guy de Maupassant ; trad. de Lucia Demetrius. - București : Orizonturi, 2019

ISBN 978-973-736-406-7

I. Demetrius, Lucia (trad.)

821.133.1

Tehnoredactare: Puiu Enache

GUY DE MAUPASSANT

Giuvaierul
Nuvele și povestiri

Traducere de **LUCIA DEMETRIUS**

Editura ORIZONTURI

<i>Bulgăre de seu</i>	5
<i>Tatăl lui Simon</i>	54
<i>Povestea unei slujnice de fermă</i>	65
<i>În familie</i>	88
<i>Domnișoara Fifi</i>	120
<i>Nebuna</i>	136
<i>Pe mare</i>	140
<i>Doi prieteni</i>	146
<i>Testamentul</i>	154
<i>Unchiul meu Jules</i>	160
<i>Decorat</i>	169
<i>Giuvaierul</i>	176
<i>Întoarcerea</i>	186
<i>Părăsitul</i>	194
<i>Prizonierii</i>	204
<i>Fericirea</i>	218
<i>Rosalie Prudent</i>	226
<i>Domnișoara Perle</i>	231
<i>Tribunale rustice</i>	250
<i>Martina</i>	256
<i>Boitele</i>	264
<i>Moș Milon</i>	274

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE:

Secretul lui Onassis de Peter Evans
Istoria Imperiului Otoman de Lord Kinross
Agenda farmaceutică de Teodora Costea
Yalta, crucificarea României de Nicolae Baciuc
Hitler și Musollini de Christian Goeschel
Imperiul rus sub Petru cel Mare de Voltaire
Singurătatea unei regine de Pylar Eyre
Ultimul tango la Paris de Robert Alley
Secretul lui Onassis de Peter Evans
Executarea soților Rosenberg de Lori Clune
Vindecătorul de Nicolas Evans
Istoria Germaniei Naziste de Jane Caplan
Distrugerea familiilor Brâncoveanu și Cantacuzino de Dimitrie Cantemir
Mari cazuri criminale de Alain Monestier

ULTIME APARIȚII:

Amanta soțului de Xavier de Montepin, 17,99 lei
Casino de Mario Puzo 2 vol., 16,99 lei fiecare volum
Sicilianul de Mario Puzo 2 vol., 14,99 lei fiecare volum
Nașul de Mario Puzo 2 vol., 14,99 lei fiecare volum
Legende de toamnă de Jim Harrison, 16,99 lei
Jurnal intim de Arabella Yarca, 16,99 lei
Cum să rămâi mereu tânără de C. Maillard, P. Riveccio, 19,99 lei
Legea pensiilor 2019 în vigoare până în septembrie 2021, 14,99 lei
Lista lui Shindler de Thomas Keneally, 16,99 lei
Viața intimă a lui Napoleon de Octave Abry, 14,99 lei
Mari procese din istoria justiției de Yolanda Eminescu, 12,99 lei
Mizerabilii de Victor Hugo, repovestită de Pauline Francis, 15,00 lei
Fantoma de la operă de G. Leroux, repovestită de P. Francis, 15,00 lei
Contele de Monte Cristo de A. Dumas, repovestită de P. Francis, 15,00 lei
Povestea celor două orașe de C. Dickens, repovestită de P. Francis, 15,00 lei
10 cărți celebre repovestite pe scurt de Mihail Drumeș, 20,00 lei
Avocatul casei de Mădălina Gătej, 29,99 lei
Noua lege a pensiilor în vigoare din septembrie 2021, 14,99 lei
Un cuplu autentic de Henry James, 17,99 lei

Toate drepturile asupra acestei ediții
aparțin Editurii ORIZONTURI

Editura ORIZONTURI – București
B-dul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20
telefon: 021.317.76.79, 0744.531.333
e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.ro

BULGĂRE DE SEU

Câteva zile la rând, frânturi din armata pusă pe fugă străbătuseră orașul. Nu mai erau trupe, ci hoarde împrăștiate. Oamenii aveau barba lungă și murdară, uniformele zdrențuite și înaintau cu pas istovit, fără drapele, fără regiment. Toți păreau copleșiți, frânți, neînstare de un gând sau de o hotărâre, mergând numai din obișnuință și căzând de osteneală, de cum se opreau. Îi vedeai pe cei mobilizați mai ales, oameni pașnici, rentieri liniștiți, frângându-se sub greutatea puștii, pe cei din garda mobilă¹ sprinteni, ușor de speriat și gata să se entuziasmeze, tot atât de repezi la atac ca și la fugă; apoi, în mijlocul lor, câțiva pantaloni roșii, urme ale unei divizii măcinate într-o mare bătălie, artileriști întunecați, în rând cu toți acești infanteriști și, câteodată, casca strălucitoare a unui dragon cu talpa grea, care se ținea anevoie de mersul mai ușor al infanteriștilor.

Legiunile de francitiori² botezate cu nume eroice: „Răzbunătorii înfrângerii”, „Cetățenii mormântului”, „Aducătorii de moarte”, treceau și ele, cu aere de tâlhari.

Căpeteniile lor, foști negustori de stofe sau de grâne, de seu ori de săpun, războinici de ocazie, numiți ofițeri de dragul gologanilor sau al lungimii mustăților, acoperiți

¹ Garda mobilă făcea parte din garda națională. În garda mobilă erau chemați să servească toți tinerii valizi, care nu se aflau în cadrele active ale armatei (n. t.).

² Soldați care nu făceau parte din armata regulată, dar erau mobilizați pe durata unui război (n. t.).

de arme, de flanele și de galoane, vorbeau cu o voce răsunătoare, discutau planuri de luptă și pretindeau că numai ei susțin Franța muribundă pe umerii lor de fanfaroni, dar câteodată se temeau de proprii lor soldați.

Se spunea că prusacii sunt gata să intre în Rouen.

Garda națională, care făcea de două luni recunoașteri foarte prudente în pădurile învecinate, își împușca uneori propriile ei santinele și se pregătea de luptă când mișca vreun iepuraș sub măracini, se întorsese acasă. Armele, uniforme, tot echipamentul ei ucigaș, cu care înspăimântase până acum șoselele naționale, până la trei poște de jur împrejur, pieriseră dintr-odată.

Ultimii soldați francezi tocmai trecuseră Sena, ca să ajungă la Pont-Audemer prin Saint-Sever și Bun-Achard; în urma tuturor, generalul disperat, care nu mai putea încerca nimic cu zdrențele astea desperecheate, pierdut el însuși în năruirea unui popor obișnuit să învingă și bătut de data asta îngrozitor cu toată vitejia lui legendară, venea pe jos, între doi ofițeri de ordonanță.

Apoi plutise peste oraș o așteptare înspăimântătoare și tăcută. Mulți burghezi pântecoși, care de prea multă negustorie își pierduseră virilitatea, îi așteptau cu neliniște pe învingători, tremurând de teamă ca frigarea lor pentru fripturi sau cuțitele mari de bucătărie să nu fie luate drept arme.

Viața părea că se oprise în loc. Prăvăliile erau închise, strada mută. Câteodată, un trecător, speriat de atâta tăcere, se strecura repede de-a lungul zidurilor.

Spaima așteptării făcea ca venirea dușmanului să fie dorită.

A doua zi după plecarea trupelor franceze, după-masă, câțiva ulani, răsăriți de nu se știe unde, străbătură în grabă orașul. Apoi, ceva mai târziu, o masă neagră coborî de pe coasta Sainte-Catherine, pe când alte două

șuvoaie năvalnice se iviră de pe drumul dinspre Darnetal și Boisguillaume. În piața primăriei se întâlneau în aceeași clipă avangărzile a trei corpuri. Armata germană venea prin toate drumurile vecine, desfășurându-și batalioanele care făceau să răsunе caldarâmul sub pașii lor tari și ritmați.

De-a lungul caselor care păreau moarte și pustii, urcau porunci strigate într-o limbă necunoscută și guturală, iar din dosul obloanelor închise, ochii îi pândeau pe acești biruitori, stăpâni pe oraș, pe averi și pe vieți, prin „dreptul învingătorului”. Locuitorii, în odăile lor întunecate acum, erau înnebuniți ca de un cataclism, ca de marile răsturnări ucigătoare ale pământului, în fața căroră toată înțelepciunea și toată puterea sunt zadarnice. Pentru că de câte ori ordinea stabilită a lucrurilor e răsturnată, când nu mai există nicio siguranță, când tot ceea ce ocrotea legile oamenilor sau ale naturii se află la cheremul brutalității inconștiente și crâncene, apar aceleași simțăminte. Un cutremur de pământ care zdrobește sub casele năruite mii de oameni, un fluviu revărsat care rostogolește în apele lui de-a valma țărani înecați, stârvuri de boi și grinzi smulse din acoperișuri sau o armată glorioasă care-i măcelărește pe cei ce se apără, îi ia pe ceilalți prizonieri cu ea, jefuiește în numele sabiei, și-i mulțumește unui Dumnezeu în larma bubuitului de tun sunt deopotrivă prăpăduri care zguduie orice credință în dreptatea veșnică, orice încredere, învățată pe de rost, în ocrotirea cerului și în rațiunea omului.

Dar la fiecare poartă bătea câte un mic detașament și pe urmă pierea în casă. După năvălire, venea ocupația. Acum începea pentru învinși datoria de a se arăta binevoitori cu învingătorii.

După câțva timp, după ce trecuse prima spaimă, se

făcuse din nou liniște, în multe familii, ofițerul prusac mânca la masă cu ai casei. Câteodată era bine-crescut și, din politețe, plângea Franța și-și mărturisea dezgustul de a lua parte la acest război. Lumea îi era recunoscătoare pentru sentimentul ăsta; s-ar fi putut ca mâine, poi-mâine să fie nevoie de ocrotirea lui. Dacă se aveau bine cu el, poate că scăpau de încă vreo câțiva oameni care ar fi trebuit hrăniți. Și de ce să jignești un om de care atârni în întregime? Dacă ai face-o, n-ar mai fi vorba de curaj, ci de cutezanță. Și cutezanța nu mai e un cusur al burghezilor din Rouen, ca pe vremea apărării eroice prin care cetatea lor s-a făcut vestită¹.

Își mai spuneau, ca o justificare ultimă, născută din politețea franceză, că era îngăduit să fii politicoș acasă cu soldatul străin, dar nu să te arăți familiar cu el în public. Pe stradă nu-l mai cunoșteau, dar acasă vorbeau bucuros cu el și neamțul rămânea în fiecare seară mai multă vreme la gura vetrei, să se încălzească împreună cu ceilalți.

Însuși orașul își căpăta treptat înfățișarea lui obișnuită. Francezii nu ieșeau încă din casă, dar soldații prusaci mișunau pe străzi. Dealtfel, ofițerii de husari în uniforme albastre, care își târau cu obraznicie pe caldarâm mari-le lor unelte de moarte, nu păreau a avea pentru simplii cetățeni mult mai mult dispreț decât ofițerii de vânători, care băuseră în aceleași cafenele cu un an înainte.

Totuși, în aer era ceva, ceva subtil și necunoscut, o atmosferă străină, de neîndurat, ca o miasmă răspândită pretutindeni, miasma invaziei. Uplea locuințele și piețele publice, schimba gustul alimentelor, îi dădea impresia că te afli într-o călătorie, foarte departe, la niște

¹ Aluzie la vestita apărare a cetății Rouen, în 1418, în timpul Războiului de 100 de Ani, când orașul asediat de englezi a rezistat cu dârzenie (n. r.).

triburi sălbatice și primejdioase.

Învingătorii cereau bani, bani mulți. Locuitorii plăteau totdeauna; de altfel erau bogați. Dar cu cât un negustor normand ajunge mai bogat, cu atât suferă mai mult pentru orice jertfă, pentru orice fărâmbă din averea lui, pe care o vede trecând în mâinile altuia.

Totuși, luntrașii și pescarii din josul râului, de la doi-trei kilometri de oraș, dinspre Croisset și Dieppedalle sau Biessart, scoteau adesea din fundul apei câte un cadavru de neamț, umflat în uniforma lui, ucis de o lovitură de cuțit sau de gheată, cu capul sfărâmat de o piatră sau aruncat în apă cu un brânci de pe un pod, de sus. Mâlul fluviului acoperea aceste răzbunări întunecate, sălbatice și îndreptățite, eroisme necunoscute, atacuri mute, mai primejdioase decât bătlăliile în plină zi și lipsite de răsunetul gloriei.

Pentru că ura față de cotropitor înarmează totdeauna câțiva curajoși gata să moară pentru o idee.

În sfârșit, cum cuceritorii, cu toate că supuseseră orașul sub disciplina lor neclintită, nu săvârșiseră niciuna din grozăviile pe care faima le-o pusese în cârcă în tot timpul marșului lor triumfător, lumea prinse curaj și nevoia de negoț începu să zgândăre iar inima negustorilor din oraș. Unii dintre ei aveau sume mari investite la Havre, care era încă ocupat de armata franceză, și voiau să încerce să ajungă în acel port, mergând pe uscat până la Dieppe, unde s-ar fi putut imbarca.

Întrebuințară influența ofițerilor germani pe care îi cunoscuseră și obținură o autorizație de plecare de la generalul-șef.

Pentru călătoria asta se reținu o diligență mare, cu patru cai, și după ce zece persoane se înscriseră la proprietarul ei, hotărâră să plece într-o marți, înainte de

Respirația zorilor, ca să nu se adune lumea.

De câteva zile dăduse înghețul și luni, pe la ora trei, nori mari și negri, veniți de la nord, aduseseră zăpada care căzuse neconținut toată seara și întreaga noapte.

În zori, la patru și jumătate, călătorii se adunară în curtea Hotelului Normandie, unde trebuiau să urce în trăsură.

Erau încă somnoroși și tremurau de frig sub păturile lor. În întuneric se deslușeau anevoie unii pe alții, și mormanele de veșminte grele de iarnă făceau ca toate aceste trupuri să semene cu niște popi obezi, în anterie lungi. Dar doi oameni se recunoscuseră, al treilea veni către ei și stătură de vorbă:

— O iau și pe nevastă-mea, spuse unul.

— Și eu.

— O iau și eu.

Primul adăugă:

— Nu ne mai întorcem la Rouen, și dacă prusacii se apropie de Havre, plecăm în Anglia.

Toți aveau aceleași planuri, având aceeași fire.

Dar nimeni nu înhăma caili. Un felinar mic, dus de un rânțăș, ieșea din când în când pe o ușă întunecată ca să piară numaidecât pe alta. Caili loveau cu picioarele pământul care nu răsuna, din pricina bălegarului de pe paie din culcușul lor; și din fundul grajdului se auzea o voce de bărbat, care vorbea cu animalele și le înjura. Un zornăit ușor de clopoței vesti că se aduceau hamurile. Zornăitul asta ajunsese în curând un freamăt limpede și continuu, ritmat de mișcările animalului, care când se oprea, când se pornea iar, o dată cu smucitura bruscă ce întovărășește zvâcnitul sec al unei copite potcovite, în clipa în care lovește pământul.

Ușa se închise deodată. Orice zgomot încetă.

Burghezii înghețați tăcură. Stăteau nemișcați și țepeni.

O perdea neconținută de fulgi albi sclipea coborând fără încetare pe pământ. Ștergea formele, pudra lucrurile cu un praf pufos de gheață, în marea tăcere a orașului liniștit și îngropat sub iarnă nu se mai auzea decât fâșăitul nelămurit, nesigur, plutitor al zăpezii care cădea, mai mult o senzație decât un zgomot, o îmbinare de atomi ușori care păreau a umple spațiul, a acoperi lumea.

Omul se ivi iar cu felinarul lui, trăgând de funie un cal trist, care nu venea de bunăvoie, îl așeză lângă oiște, prinse șleaurile, se învârti îndelung în jurul lui ca să întărească hamurile, pentru că lucra numai cu o mână și cu cealaltă ținea felinarul. Când plecă să aducă celălalt cal, îi văzu pe călătorii nemișcați, albiți de ninsoare, și le spuse:

— De ce nu vă urcați în trăsură? Cel puțin o să stați la adăpost.

Ei, fără îndoială, nici nu se gândiseră la asta, și se și năpustiră. Cei trei bărbați își așezară nevestele în fund și se urcară și ei. Apoi celelalte forme nehotărâte și cețoase se așezară pe ultimele locuri, fără să scoată un cuvânt.

Podeaua era acoperită de paie, în care picioarele se înfundau. Doamnele din fund aduseseră cu ele niște sobițe mici de aramă care ardeau cu cărbune chimic. Le aprinseră și o bucată de vreme înșirară în șoaptă toate avantajele acestor aparate, repetând lucruri pe care le știau de mult.

În sfârșit, după ce la diligență fură înhămați șase cai, în loc de patru, din pricina greutateii drumului, o voce întrebă de afară:

— S-a suit toată lumea?

O voce dinăuntru răspunse: „Da”

Respect Trăsura înainta încet-încet, în pas mărunț. Roțile se înfundau în zăpadă, întreaga ei cutie gemea cu trosnituri surde. Animalele lunecau, gâfâiau, fumegau. Biciul uriaș al surugiului pocnea neconținut, zbura în toate părțile, se înnodea și deznoda ca un șarpe subțire și plesnea dintr-odată câte o crupă rotundă, care se încorda atunci într-o sforțare mai puternică.

Dar ziua creștea pe nesimțite. Fulgii ușori pe care un călător, rouenez get-beget, îi asemănase cu o ploaie de vată, nu mai cădeau. O lumină murdară se cernea printre norii groși, întunecați și grei, și făcea ca albeața câmpiei să pară și mai strălucitoare. Pe ea se ivea uneori linia unor mari copaci îmbrăcați în promoroacă, sau o colibă cu o scufie de zăpadă.

Cei din trăsură se priveau plini de curiozitate, în lumina tristă a zorilor.

În fund de tot, pe locurile cele mai bune, dormitau, unul în fața celuilalt, domnul și doamna Loiseau, negustori de vin angro pe strada Grand-Pont.

Loiseau, fost vânzător la un patron care se ruinase în afaceri, cumpăraseră întreprinderea cu totul și făcuse avere. Vindea foarte ieftin vinuri foarte proaste cârciumarilor de țară și trecea printre cunoștințele și prietenii lui drept un pungaș viclean, un adevărat normand plin de șiretănie și veselie.

Renumele lui de coțcar era atât de bine stabilit, încât într-o seară, la prefectură, domnul Tournel, autor de fabule și de cântece, un spirit mușcător și subțire, o glorie locală, văzând că doamnele erau cam somnoroase, le propuse să joace o partidă de „Loiseau voie”¹.

¹ Joc de cuvinte în jurul numelui „L'oiseau” care înseamnă „pasăre” și „vole” care înseamnă și „zboară” și „fură”. E vorba de jocul „zboară, zboară” (n. t.).

Aceste cuvinte zburaseră și ele prin salonul prefectului, apoi prin tot orașul și făcuseră să rădă o lună de zile toată provincia...

Loiseau mai era vestit și prin șotiile lui de tot felul, prin glumele lui bune sau proaste. Nimeni nu putea vorbi despre el fără să adauge numaidecât: „N-are pereche, Loiseau ăsta!” Era mic, avea un pântec ca un balon și o față roșcovană, prinsă între doi perciuni cărunți.

Nevasta lui, mare, puternică, îndrăzneată, avea o voce tare și era iute la hotărâri. Ea era aritmetica și ordinea casei lor de comerț, pe care el o însuflețea cu activitatea lui veselă.

Lângă el stătea, cu mai multă demnitate, pentru că făcea parte din casta superioară, domnul Carré-Lamadon, om cu vază, cu greutate în industria bumbacului, proprietar a trei filaturi, ofițer al Legiunii de onoare și membru al Consiliului general¹. Rămăsese, cât timp durase imperiul; șef al opoziției binevoitoare², numai ca să-i fie plătită mai scump trecerea la cauza pe care o combătea cu arme curtenitoare, după propria lui expresie. Doamna Carré-Lamadon, mult mai tânără decât bărbatul ei, era mângâierea ofițerilor de familie bună, trimiși în garnizoana de la Rouen.

Stătea în fața bărbatului ei, mititică, gingașă,

¹ Consiliul administrativ al unui departament, în Franța, alcătuit dintr-atâția membri câte cantoane sunt în departamentul respectiv (n.r.).

² Se referă la Imperiul al II-lea, creat de Napoleon al III-lea în 1852 și desființat în 1870. Cel de al II-lea Imperiu cuprinde trei perioade: de la 1852 la 1860, Napoleon guvernează dictatorial; de la 1860 la 1867, acordă unele neînsemnate libertăți cetățenești; de la 1867 la 1870, se desfășoară perioada așa-numitului imperiu liberal, când, prin crearea unor partide burgheze, există un simulacru de parlamentarism, opoziția binevoitoare fiind, bineînțeles, tot în solda imperiului (n. r.).